

RECERCA JOVE

LA SÉNIA: ELS CARRERS I ELS SEUS NOMS

Verònica Meseguer Perdigué

Treball de recerca
2n de batxillerat, IES La Sénia

Vaig escollir el tema dels carrers de la Sénia com a treball de recerca perquè m'interessava saber quin era el significat del nom d'alguns d'aquests carrers. També volia saber la història d'alguns d'ells, és a dir: quins carrers han canviat de nom, quan canvien i per què ho fan. Però només en vaig trobar alguns. En d'altres, ha estat impossible saber com s'ha produït el canvi de nom. Basant-me en un plànol de la Sénia del 2003, vaig classificar els carrers segons si tenien nom de sant, nom d'algun personatge de la vila, nom d'algun personatge històric, nom geogràfic, nom d'algun fet històric o bé si era el nom d'algun topònim de la Sénia.

Alguns carrers nous, com per exemple: Joan Arasa Monllau, Joan Ferré Cortiella o Joan Baptista Esteller Esteller, els vaig incloure en trobar informació a *lo Senienc*, tot i que no estaven en el plànol del 2003, ja que havien estat inaugurats després de la seua publicació. Davant la impossibilitat de treballar exhaustivament la totalitat dels carrers de la Sénia, vaig triar-ne alguns amb nom de sant o verge, amb nom de personatges de la vila, amb nom de personatges històrics i amb nom de topònims. En aquest article presento una petita mostra del que va ser el meu treball.

CARRERS AMB NOM DE SANT O DE VERGE

A l'hora de parlar d'alguns dels carrers de la Sénia que tenen nom de sant o verge, hem d'explicar què són els goigs¹. Els goigs són una mena de pregària o alabança al patró del carrer. Es fan perquè es vol demanar alguna cosa al sant o a la Verge. Per exemple, quan hi havia pesta, alguna malaltia o plagues al camp, es demanava que això no passés. Parlen de coses particulars atribuïdes a cada sant, santa o Verge.

Els goigs, actualment els canten els membres de la Coral de Joventuts Unides, però també hi participa la gent del carrer, que ja se sap la lletra pels seus avantpassats. Normalment, aquests goigs es canten als balcons, perquè així se sent millor i ressona més. Aquests cants es componen de diverses estrofes. De cada estrofa, tot el cor en canta un rengle i després el cor descansa i llavors canta un solista.

Els goigs es canten al carrer de Pallerols, carrer de Sant Roc, carrer Major (dedicats a Sant Bartomeu), carrer del Carme i carrer de Sant Miquel. Els més antics són els de la Mare de Déu de Pallerols, els del carrer Major i els del carrer de Sant Miquel, que segons els testimonis fa al menys 100 anys que es canten. No cal dir que la Sénia no és única en aquesta tradició. Els goigs es canten a altres llocs fora de la Sénia, per exemple a Penya-roja de Tastavins, on van anar a cantar la Coral de Joventuts Unides de la Sénia. Es dona el cas que allà es canten els goigs amb la mateixa tonada que els que es canten aquí a la mare de Déu de Pallerols.

Els goigs es canten al carrer de Pallerols, carrer de Sant Roc, carrer Major (dedicats a Sant Bartomeu), carrer del Carme i carrer de Sant Miquel.

1 Informació donada per Mari Carmen Garcia Garcia (novembre, 2004)

Catifa de la Verge de Pallerols. Setembre de 2005

Capelleta de la Verge de Pallerols al carrer del mateix nom. Davant d'aquesta casa es fa l'altar a la Mare de Déu el dia de la festa

Carrer de Sant Roc

Carrer del Carme

Carrer de la Mare de Déu de Pallerols

La festa del carrer de la Mare de Déu de Pallerols se celebra el tercer diumenge de setembre. Nou dies abans de començar les festes es canten goigs totes les nits a l'Església de Sant Bartomeu. Cada nit es canta una estrofa i a l'últim dia es resa i es canta al carrer Mare de Déu de Pallerols, que es correspon amb el dia en què es fan les catifes. El cant de la verge de Pallerols té vuit estrofes. La lletra està en castellà, perquè és com la recorda la gent del carrer. La primera estrofa d'aquests goigs diu així:

*Cantemos devotamente
Tus gozos con alegría:
Oh Virgen de Pallerols
sednos nuestro amparo i guía.
Dice una gente devota
que apareciste en la Fuente
de nuestro monte eminente
Pallerols, que es nuestra gloria,
para perpetuar memoria
de tan rara maravilla.
Oh Virgen...*

El tercer diumenge de setembre al matí es fan les catifes al carrer de la Mare de Déu de Pallerols i tots els altres per on passa la processó. A la tarda es fa la missa i la processó en honor a la Verge de Pallerols, patrona de la nostra vila.

Carrer de Sant Roc

El 2004 es van començar a cantar els goigs a Sant Roc. Sant Roc és el copatró de la Sénia i, encara que el segon dia de la Festa Major d'agost no és el dia de Sant Roc, sempre se li ha fet missa. A partir del 2004, a més, s'han cantat goigs. Per a poder compondre els cants a Sant Roc, dels quals no hi havia tradició, es va demanar ajuda a la Coral de Joventuts Unides.

Carrer de Sant Miquel

El primer cap de setmana d'octubre se celebra la Festa del carrer de Sant Miquel. El dissabte a la tarda es fan jocs per als xiquets i xocolatada, a la nit es canten goigs en honor a Sant Miquel i més tard es fa ball. Per acabar la festa, al matí següent es fa la missa en honor al patró. El carrer Sant Miquel és un dels carrers que també s'engalana amb una esplèndida catifa el dia de la Verge de Pallerols, és a dir, el tercer diumenge de setembre.

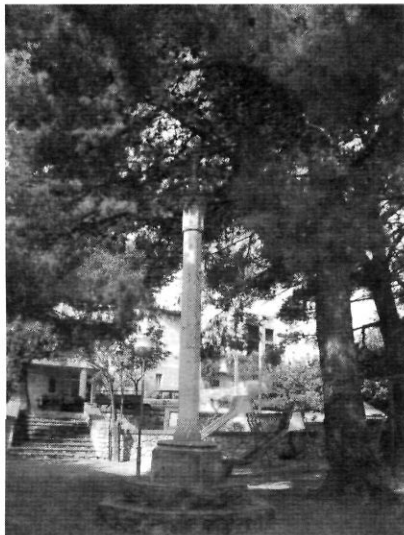
Carrer del Carme

Al carrer del Carme, el dia 16 de juliol es canten goigs i també es canta la Salve Marinera. Tenen la mateixa tonada que els del carrer Sant Miquel, la lletra de la primera estrofa és la següent:

*Desde que en la nubecilla
que sin mancha os figuró
de Virgen Madre adoró
Elias la maravilla
a vuestro culto capilla
erigió en primer modelo*

Parc municipal on antigament hi havia la bassa

Prigó medieval que dona nom a la placeta

CARRERS AMB NOM DE PERSONATGES DE LA VILA

Plaça de Guillermo Pamplona

Sobre la vida i els fets d'aquest industrial, que va venir de Barcelona i es va instal·lar al nostre poble, hi ha diverses coses publicades a l'abast de tothom²³.

A les darreries dels anys 40, va arribar al poble de la Sénia la família Pamplona. El cap de família i el seu germà eren experts en la confecció de pinzells i en la comercialització i els negocis. Van decidir fundar una indústria. Van tenir l'encert d'arribar en el moment oportú, ja que van trobar gent especialitzada: treballadors que durant molts anys havien treballat a la llavors recentment desapareguda fàbrica de pinzells de Joan Calduch. La seua arribada va coincidir amb un moment en què la vida al poble va recuperar de nou el seu impuls econòmic. Primer es van instal·lar en un local (l'antic cafè Celma -avui bar Zamora-) i l'any 1948 van passar del cafè Celma al dels Prades (avui Terminal, i més concretament, on està la disco petita). L'any 1949, es van traslladar definitivament a la Clotada, a l'edifici on actualment està la seu de l'Agrupació Musical Senienca. La fàbrica va funcionar amb força empena fins al 1972, en què hi va haver una forta crisi a Espanya; la fàbrica se'n ressentí i va haver de fer suspensió de pagaments.

El senyor Guillermo Pamplona ha estat objecte de diversos homenatges institucionals de reconeixement de la seua tasca com a industrial realitzada a la Sénia. A principis de l'any 1996 se li va fer un sopar-homenatge on també van assistir el CEMS (Col·lectiu d'Empresaris del Moble de la Sénia). El dia 10 de febrer de 2002 va tenir lloc a la Casa de la Cultura un emotiu acte on se li atorgà el títol de Fill Adoptiu de la Sénia. Finalment, se l'ha honorat amb l'atorgament del seu nom a una plaça a tocar de l'edifici on estava la seua antiga fàbrica de pinzells.

Carrer del Mestre Esteller

D'aquest home carismàtic, que va ser el pioner en la creació de la Banda de Música, hi ha una extensa i recent biografia escrita arran de la celebració del centenari de la Banda³.

L'any 1904 es va formar a la Sénia la Banda de Música Armónica Ceniense, sota la batuta del mestre Joan Baptista Esteller Esteller (1881-1935). Aquest músic havia nascut a la propera població de Sant Jordi del Maestrat. No se sap de manera certa com va arribar a la Sénia, ni les circumstàncies que el van portar a fundar la Banda de Música. Aquí es va establir i es va casar el 18 de gener de l'any 1906 amb Manuela Jaques Bel. Van tenir una filla l'any 1907, Guadalupe Esteller Jaques. Joan Baptista Esteller va morir el dia 12 de març de 1935 d'una afecció respiratòria a l'edat de cinquanta-un anys. Al seu enterrament l'acompanyà la Banda de Música, que interpretà una marxa fúnebre composta per ell mateix, *De Profundis*.

El dia 22 de novembre de 2003, festa de Santa Cecília, es va inaugurar el carrer en honor al mestre fundador de la Banda de Música, **Joan Baptista Esteller**. Un cop a la Casa de la Cultura, parlaments d'autoritats i música de la Banda dels primers anys del segle XX emmarcaren l'acte de lliurament de les insígnies d'or de l'entitat als familiars dels músics fundadors i als membres del Comitè d'Honor.

Carrer de Joan Arasa Monllau

² Lo Senienç 197, Lo Senienç 181, Lo Senienç 252

³ 100 anys fent música, fent poble

*El cant de la verge de
Pallerols té vuit estrofes.
La lletra està en castellà,
perquè és com la recorda
la gent del carrer.*

Antic rètol de la plaça Major al mur del campanar

Joan Arasa Monllau va ser un poeta popular de la Sénia que va viure del 12 de setembre de 1898 fins al 4 de febrer de 1973. L'Ajuntament de la Sénia ha recollit la major quantitat possible de poesies d'aquest senyor per tal de publicar-les i salvar-les de l'oblit. També li ha posat el seu nom al carrer on va viure.

El diumenge 18 de maig de 2003 es va fer l'acte d'inauguració de la placa que dona nom al carrer i que diu: "**Carrer de Joan Arasa Monllau (poeta popular)**". El dia de la inauguració, les nebodes del poeta Joan Arasa Monllau, més conegut per Joan de Silvela, van descobrir la placa al carrer que porta el seu nom. Després, a la Sala Rosa de la Casa de Cultura es va fer una extensa exposició de part de la seua obra. El llibre amb l'obra del poeta que va editar l'Ajuntament es diu: *Joan Arasa Monllau "Joan de Silvela" recull de la seua poesia*. Comentat per M. Michavila, de fàcil lectura i que recomano llegir a qui encara no ho hagi fet per l'interès que desperta la vida d'aquest personatge i per les emocions que ens descobreix.

Carrer de Joan Ferré Cortiella

El senyor Joan Ferré Cortiella tenia una merceria al carrer Ramón y Cajal. Segons els meus informants, era alcalde quan va esclatar la Guerra Civil. Era molt volgut per tothom perquè, entre d'altres coses, va salvar del saqueig dels de la CNT-FAI la Santa Custòdia de l'Església i també per altres obres socials que va dur a terme durant el seu mandat. Era respectat pels seus votants i pels seus adversaris polítics. En Joan Ferré era un home polifacètic. Abans de ser alcalde, era músic. Era mestre de música al Centre Obrer i també havia fet de director d'una Coral i de director de teatre al mateix Centre Obrer. Quan les tropes de Franco van entrar al poble (a l'abril de 1938), va haver de marxar a l'exili. La seua fugida va fer que la seua dona i la seua família patissin les conseqüències de l'assetjament dels seguidors de Franco. Els anys van passar i, en suavitzar-se el Règim, Joan Ferré Cortiella va poder tornar a la Sénia on va continuar el seu negoci de merceria al carrer Ramón y Cajal fins que, en jubilar-se i fer-se gran, se'n va anar a viure amb la seua filla Dorita a Mallorca i allí va morir.

Passatge de Mossèn Escoda

Mossèn Escoda va dirigir una escola religiosa que estava on ara hi ha la plaça que porta el seu nom. Fa uns cinquanta anys, l'edifici de l'escola es va vendre i es va assolar per fer-hi cases. A un dels passatges de la nova urbanització se li va posar el nom del Mossèn de 'escola.

CARRERS AMB NOM DE PERSONATGES HISTÒRICS

Els carrers amb noms de personatges històrics a la Sénia són molts. N'he comptabilitzat trenta-quatre. La majoria estan relacionats amb fets de la història de Catalunya o de la història d'Espanya. Aquí només ens referirem als personatges que han tingut alguna significació, directa o indirecta, per a la història del nostre poble.

Carrer de Ramon Berenguer IV

A les negociacions de Barbastre (1137) l'hereva del regne d'Aragó, Peronella, una xiqueta d'un any, va ser lliurada en matrimoni al sobirà català, el comte de Barcelona Ramon Berenguer IV. Mitjançant un contracte, Ramir, el pare de Peronella i rei d'Aragó, demanava als seus súbdits que Ramon Berenguer fos reconegut com si fos ell mateix. Ramon Berenguer IV va prendre el títol de príncep d'Aragó, mentre que Ramir es retirava del govern conservant,

Vista dels Tres Castells, topònim utilitzat als carrers de la Sénia

no obstant, el títol del rei. Just en començar el seu govern, el comte-príncep Ramon Berenguer IV va haver de pactar amb els Ordes del Temple, l'Hospital i el Sant Sepulcre la renúncia d'aquestes al regne d'Aragó, ja que Alfons el Bataller d'Aragó (germà de Ramir) en el seu testament polític els havia deixat l'esmentat regne. Aquesta renúncia dels ordes militars al regne d'Aragó va tenir com a conseqüència la concessió a priori de nombrosos dominis territorials i privilegis sobre les terres a conquerir en un futur a Tortosa i Lleida. Els templers van rebre territoris a Tortosa, la Terra Alta i la Ribera d'Ebre. Els hospitalers van rebre gran part de l'actual comarca del Montsià⁴.

Tot i que el territori que fou el lloc de la Sénia va ser conquerit als sarraïns en època de Ramon Berenguer IV, la seua repoblació no va ser duta a terme fins a època de Jaume I el Conqueridor (1213-1276).

Carrer de Jaume I

Va viure entre 1213 i 1276. Jaume, el futur conqueridor, tenia cinc anys quan va morir el seu pare, Pere I. Educat pels templers de Montsó, l'etapa de la seua minoritat va ser turbulenta a causa del desig que tenia la noblesa de participar en el govern. Va començar el seu regnat el 1217, quan tenia nou anys. Ja des dels inicis, va mostrar molta energia i dots polítics i va dur a terme una política expansiva espectacular.

Un dels seus actes més emblemàtics va ser la conquesta de Mallorca als sarraïns, l'any 1229, ja que era un centre econòmic important. Tot seguit, entre els anys 1232-1239 va organitzar la conquesta de València. Fou en el transcurs d'aquesta conquesta quan Jaume I es proposà repoblar les terres de l'Ebre, que anteriorment havien estat conquerides pel seu avi Ramon Berenguer IV. És en aquest context que cal situar la Carta de Població de la Sénia⁵.

Carrer de Guillem de Moragues

Guillem de Moragues era ciutadà de Tortosa. Va viure durant el segle XIII i era fill d'un ciutadà tortosí del mateix nom. Hug de Forcalquer o Fullarquer, mestre d'Amposta (dels Hospitalers), va donar a Guillem de Moragues el 1232 el lloc de la Sénia perquè el poblés. Uns anys més tard, l'any 1236, Guillem de Moragues concedia el lloc a 21 veïns. En aquesta carta s'especificaven els límits del terme de la Sénia, inclòs dins del de la Comanda d'Ulldecona, i es fixaven els drets i les obligacions del senyor feudal i dels nous vilatans⁶.

Carrer del Bisbe Berenguer de Prats

Fou Bisbe de Tortosa entre 1316-1340. L'any 1332 dictà la Sentència arbitral que posà fi a un seguit d'anys de disputa i conflictes pel control de les aigües del riu Sénia.

Els plets i disputes foren constants entre els tres grans poders de la zona que volien controlar les aigües del riu Sénia: el monestir benedictí de Benifassà, l'orde de l'Hospital a la part catalana del riu i l'orde de Montesa a la part valenciana del riu. El Bisbe Berenguer de Prats dictà una sentència que regulava d'una forma força equitativa l'ús de les aigües del riu des de la seua capçalera fins al mar. També es regulava en cada un dels diversos trams quina activitat s'hi podia du a terme. La industrial (molineria i/o drapera), l'agrària i la ramadera.⁷

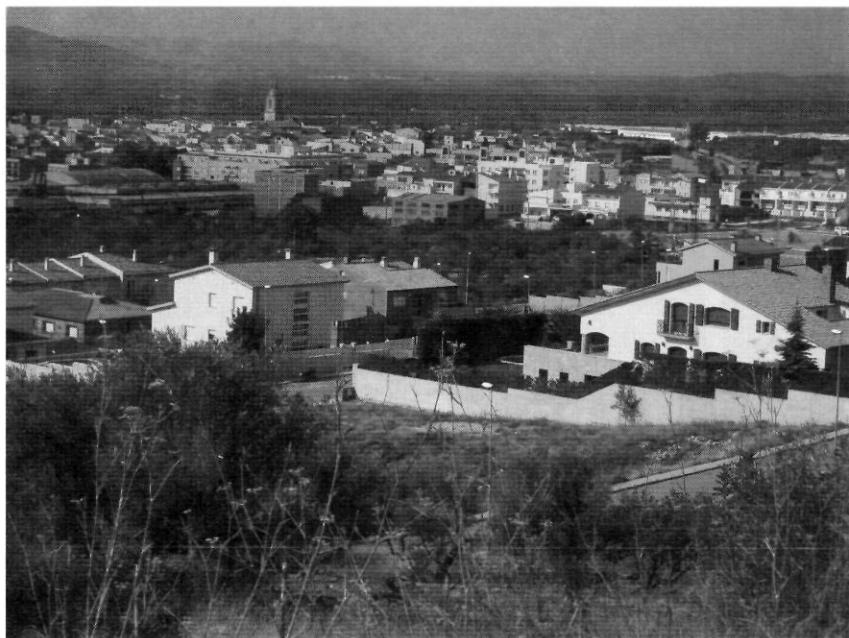
Els carrers amb noms de personatges històrics a la Sénia són molts. N'he comptabilitzat trenta-quatre.

4 FUGUET I SANS, Joan (1998)

5 LLORENS, M. ORTEGA, R. ROIG, J (1999)

6 FONT I RIUS, Josep M. (1969)

7 ARASA, J. FORCADELL, T. i MICHAVILA (2000)

Vista de la Sénia amb la urbanització Sicània en primer terme. En aquesta zona es concentra la majoria de carrers amb noms de topònims relacionats amb el terme municipal

CARRERS AMB NOM DE TOPÒNIMS

Carrer de la Coma

Les Comes són una partida del terme de la Sénia. La paraula Coma significa lloc que està situat entre uns quants colls.

Carrer del Lligallo de la Pedrera

El nom de Lligallo es refereix a un camí ramader. Pel que fa a la pedrera, la mateixa paraula revela el seu significat: lloc amb abundància de pedra. Sembla ser que els antics habitants de la Sénia extreien d'aquest lloc, a l'oest del municipi, la pedra per a les construccions. Actualment no queda cap vestigi d'aquesta pedrera i el lligallo en part ha desaparegut a causa de les obres d'urbanització d'una zona residencial que es diu La Pedrera.

Carrer dels Domenges

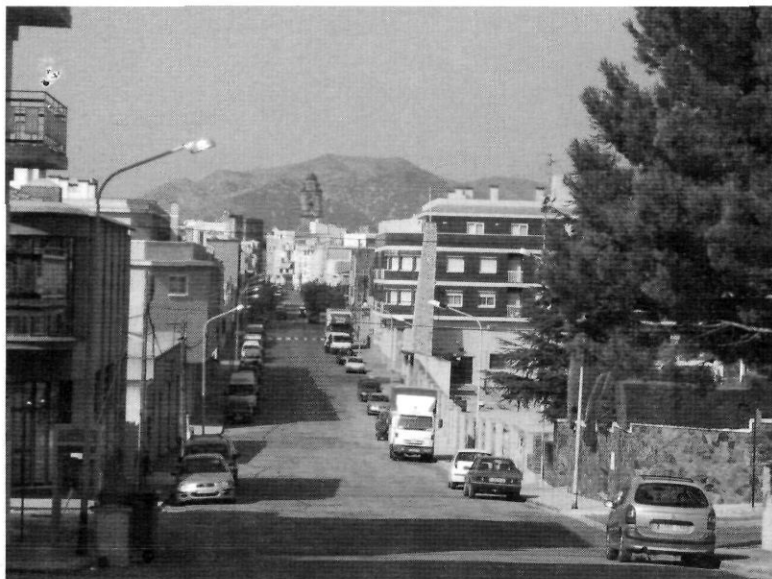
Segons diu Rodrigo Sabaté, per escrits apareguts en documents d'altres pobles que també tenen aquest topònim, seria el lloc propietat de l'Església i ve del nom del dia de la setmana dedicat al Senyor⁸. En la majoria de casos, el topònim deriva de la paraula llatina "dominicatura", referida a la zona o terra que el senyor es reservava per a la seua explotació directa quan lliurava un feu. Segons una versió popular poc contrastada, el nom deriva del fet de ser una partida del terme on els diumenges la gent jove anava a passejar.

Carrer de la Pedrola

Rodrigo Sabaté explica que aquest topònim no té un origen clar: "Pedrola té un llinatge existent a la comarca de Tortosa i en altres moltes de Catalunya. L'etimologia de la paraula és "pedra" i "pedrola" pot ser un derivat⁹". Ens decanem més per la segona versió, perquè no hi ha res que indiqui que aquí a la Sénia existia el llinatge de Pedrola. En canvi sí que és molt habitual que l'origen del mot faci referència a un fenomen del relleu.

8 SABATÉ, R. (1990).

9 SABATÉ, R. (1990)

Passeig de la Clotada vist des de l'inici de la costa de la Pedrola, antic camí del Mas de Barberans

El carrer és l'inici d'una costa que porta aquest mateix nom i que antigament, a la vegada, connectava amb el camí de Tortosa pel Mas de Barberans.

Carrer dels Colomers

En el cas d'aquest topònim, Rodrigo Sabaté dona una versió molt complicada que relaciona el mot amb els topònims Colomés, Colomé... de la Vall d'Aran¹⁰¹¹. Ens decantem per la simplicitat de la definició del diccionari Alcover-Moll que diu que el nom té origen en un lloc destinat a tenir-hi coloms.

Carrer dels Escarps

L'etimologia d'aquesta paraula és "escarpa" que significa vessant d'un terreny amb forta inclinació. La partida del terme que porta aquest nom, a l'est de la població, és irregular i amb desnivells pronunciats.

Passeig de la Clotada

El nom d'aquest lloc significa terreny més enfonsat en relació a una superfície. Com que aquest lloc estava situat als afores del poble, la referència és respecte a l'alçada del poble. Actualment, ja no és als afores, sinó que s'ha convertit en un eix viari important del poble, però es manté el nom antic: la Clotada. Connectava amb la costa de la Pedrola i el camí del Mas de Barberans. Es va començar a urbanitzar a principis del segle XX i, durant la II República, s'hi van aixecar les Escoles Públiques del poble.

Carrer de la Bassa

El nom d'aquest lloc indica l'existència d'una bassa per retenir l'aigua. Antigament al lloc on actualment hi ha el parc veí a l'Ajuntament hi havia una bassa natural, que a principis de segle XX es va assecar. El carrer que conserva el record de l'antiga bassa és el carrer que hi ha al parc a la part oposada de l'Ajuntament. Després d'assecar-se la bassa, s'hi van plantar arbres, uns plataners. S'hi van construir seients i la gent hi anava a passejar i per festes s'hi feia ball. Se l'anomenava simultàniament la bassa i el parc. Actualment és la plaça on hi ha una sínia i on se segueix fent el ball i altres actes de la Festa Major. El nom té els seus orígens en el segle XIX o abans¹¹.

Carrer del Parc

És el carrer que antigament menava a la bassa natural i que, com ja hem dit més amunt, després es va assecar i es va convertir en un parc.

Plaça del Prigó

El prigó és el nom que se li va donar en molts pobles a la creu del terme. És un nom genèric aplicat als monuments de pedra, que coincidint amb el marcat sentit religiós de l'Edat Mitjana, es van erigir per amollonar pobles amb el senyal del cristianisme; pretenen ser una benedicció permanent a pobles, camps i collites. La Sènia en tenia dos: l'un, situat al que avui dia és

El carrer de la Pedrola és l'inici d'una costa que porta aquest mateix nom i que antigament, a la vegada, connectava amb el camí de Tortosa pel Mas de Barberans.

¹⁰ SABATE, R. (1990)

¹¹ Informant Fidel Jaques

a Plaça Catalunya, al davant mateix de la font, i l'altre, a la confluència de les carreteres de Tortosa i Ulldecona.

Carrer de la Bòbila

Era un lloc on s'hi va construir una bòbila o fàbrica de maons en el segle XX. Després es va destruir i es va construir un xalet, propietat d'Antoni Querol. Van quedar carrers oberts on hi havia hagut la Bòbila i per aquesta raó se li va posar aquest nom.

Carrer Major i Plaça Major

Sempre s'han dit així i són la plaça i el carrer més antics del poble. L'origen del nom segurament és d'època medieval en el cas del carrer. La plaça es va urbanitzar en època moderna, en ultrapassar la població els límits de la murada original. Fins a meitat del segle XX el carrer i la plaça eren els eixos viaris principals del poble. Després de la Guerra Civil la Plaça Major passà a dir-se Plaça d'Espanya, però recuperà el nom de Plaça Major el 30 de gener de 1980¹².

Camí del Molí Samarro

Era una família que tenia de mal nom *Samarro* i que tenia un molí fariner a prop d'on hi ha la pujada que anava del Molí al poble. A aquesta pujada se li va posar aquest nom, amb què era conegut el molí. Al tram alt hi havia el conegut com a molí de Seda, que abans de la guerra havia estat serradora hidràulica.

Carrer del Mas

És el carrer per on passava l'antic camí que anava de la Sénia al Mas de Barberans.

Carrer del Vent

Era un carrer que estava orientat de cara al vent i, per tant, quan van urbanitzar la zona, hi bufava el vent molt fort.

Carrer del Tossal del Rei

El Tossal de Rei és un cim dels Ports de 1.352 metres. És un lloc emblemàtic perquè és la confluència geogràfica del que antigament havien estat els territoris de la Corona d'Aragó o Confederació Catalanoaragonesa. La importància del lloc fa que cada any s'hi celebri una festa a la qual acudeix gent de les tres comunitats autònomes que conflueixen en aquest cim: pel nord, la comarca del Matarranya; pel sud, la tinença de Benifassà, i per l'est, la comarca del Montsià.

Carrer del Mar

És un carrer des d'on es veu el mar. L'origen és molt antic. Segons algunes fonts orals consultades, "*en època dels meus avis ja se'n deia així*". És a dir, podríem dir que vers finals del segle XIX o principis del segle XX.

Carrer del Barranquet

El nom deriva de l'existència de dos barrancs que hi havia al nord de la població i que desaiguaven a la zona coneguda com La Canterilla. Avui dia només en queda una part d'un d'ells; la resta ha estat ocupat per construccions, entre elles l'Institut. La urbanització del sector sense tenir en

¹² Llibre d'Actes dels Plens Municipals, 1980, 30 de gener.

consideració la capacitat del barranc va provocar, durant els aiguats de l'any 2000, importants inundacions a la zona.

Carrer dels Tres Castells

És una muntanya de la Sénia que es troba a prop de Pallerols. Rep aquest nom en sentit figurat, perquè són tres pics que de lluny semblen tres castells, però de castells pròpiament dits, allà no n'hi ha hagut mai: *"Ja s'anomenava així en època dels meus avis i abans"*¹³.

Carrer de la Canterilla

És el lloc on antigament passava una claveguera on desaiguaven barrancs i escorrentius del poble. L'origen del mot es remunta a abans de principis del segle XX.

Placeta de l'Hospital

*"Abans de la Guerra i des de feia molt de temps allà hi havia hagut un hospital. Després es va tirar a terra. Jo ja no el vaig veure, però el solar on havia estat l'hospital sempre s'ha dit el Pla de l'Hospital"*¹⁴. (Font: Fidel Jaques).

Carrer de les Eres

*"Era on hi havia l'era d'en Federico, que li deien a principis de segle, quan encara es feia la feina de la sega amb el matxo. I fins que no s'hi va construir encara quedaven vestigis del terra de l'era"*¹⁵.

Carrer de les Vallcaneres

És una partida de la Sénia que està als Ports i que forma una gran propietat. El topònim ja existia al segle XIII.

Carrer de Refalgarí

El que avui és partida de Refalgarí, en temps antics era baronia de Refalgarí. En època medieval va ser poblat, però aviat va ser abandonat. Actualment en el lloc queden restes mig enrunades de l'antic poblat¹⁶¹⁷.

Carrer de les Sorts

*"Eren partides de terres que es repartien en part entre els fills quan es moria l'amo. Era com una mena de legítima a la qual tenien dret tots els fills. El nom de les Sorts d'aquesta partida ve del fet que va quedar repartida així entre els hereus"*¹⁷.

Després d'assecar-se la bassa, s'hi van plantar arbres, uns plataners. S'hi van construir seients i la gent hi anava a passejar i per festes s'hi feia ball. Se l'anomenava simultàniament la bassa i el parc.

Placeta del Toril

És una placeta que està a tocar de la plaça Major. Era el lloc on antigament, quan es feien bous a la plaça Major durant les festes patronals, es guardaven els bous que esperaven per sortir a ser torejats.

¹³ Informant Fidel Jaques.

¹⁴ Informant Fidel Jaques.

¹⁵ Informant Fidel Jaques.

¹⁶ Lo Senienc, agost 2004

¹⁷ Informant Fidel Jaques

CARRERS QUE HAN CANVIAT DE NOM

Ens preguntem el perquè dels noms dels carrers. Els noms dels carrers responen a la tradició, a l'ús i al nom que popularment la gent del poble ha anat donant a un lloc. I aquest nom s'ha transmès de pares a fills i, finalment, per la força de la tradició s'ha convertit oficialment en el nom del carrer. Alguns carrers són coneguts entre la gent amb el nom popular, mentre que oficialment en tenen un altre. És el cas de carrers com el de Jaume I, que molta gent continua anomenant carrer de la Nòria. Podem suposar que tenia aquest nom perquè era el camí que duia fins a la Nòria. Aquesta havia deixat d'existir feia moltíssims anys, però la memòria popular en recordava l'existència. I és que la toponímia i els noms dels carrers han de servir, entre altres coses, per preservar la memòria històrica. Per això ens fem la pregunta. Per què el nom de Jaume I havia de substituir al de la Nòria? Eren incompatibles aquests dos noms?

Un altre cas que es dona aquí, com a d'altres llocs, és que molts noms de carrers responen a les diferents voluntats polítiques dels diferents governs que ha tingut el poble. En aquest sentit, destaquen els noms de carrers que en època de Franco van tenir noms relacionats amb l'aixecament militar, però que després, amb els ajuntaments democràtics van canviar de nom i van recuperar l'antic en molts casos.

ELS NOMS DELS CARRERS I LA SEUA DISTRIBUCIÓ

Els carrers amb nom de sant o de verge són els que es troben a la part més antiga del poble. En canvi, els carrers que fan referència a un topònim, els carrers amb nom de personatges de la vila i els carrers amb noms de fets històrics i personatges de la història d'Espanya estan repartits aleatòriament per tot el poble. Per una altra banda, hi ha els carrers amb noms geogràfics d'Espanya, que estan concentrats en determinats barris.

Els carrers que tenen nom de sants o algun topònim són els més antics, sempre s'han dit així; no s'han canviat mai¹⁸¹³. Modernament es continuen posant noms de topònims importants del municipi, preservant així la memòria col·lectiva (Refalgarí, Vallcaneres, Tossal del Rei...).

Els carrers amb noms de personatges del poble, sobretot els més contemporanis, són de recent creació i responen a l'interès dels darrers governs d'eternitzar en la memòria de la gent alguns personatges importants de la vila. Destaca el fet que, en alguna ocasió, ha estat la mateixa població que ha reivindicat com a nom de carrer el nom d'algun personatge. Aquest és el cas de Joan Ferré Cortiella.

APÈNDIX

Llibre d'Actes de l'Ajuntament de la Sénia del 30-1-1980

Reunits en sessió extraordinària els senyors: Gimeno, Martí, Arnau, Allepuz, Fedre, Martí, Andreu, Cervera, Garcia, Bustos i Garcia, acorden canviar el nom dels carrers següents:

<u>DENOMINACIÓN ANTERIOR</u>	<u>DENOMINACION ACORDADA</u>
Avenida Generalísimo	Passeig de la Clotada
C/General Mola.....	C/ Primer de Maig
	C/José Antonio
C/General Moscardó	C/ del Parc
	C/Guzmán el Bueno

La placeta del Toril era el lloc on antigament, quan es feien bous a la plaça Major durant les festes patronals, es guardaven els bous que esperaven per sortir a ser torejats.

18 Si consulteu l'article d'ALMUNI, V i SERRA, M (2004) pàg. 34 que fa referència al padró del 1817, podreu observar que hi ha noms del nucli antic que en aquella data ja tenien el nom que tenen actualment (Sant Antoni, Major, Plaça Major, Carme, Sant Roc, Sant Vicent)

C/General Sanjurjo.....	C/ del Mig
C/ 18 de Julio.....	Travesia la Bassa
C/Calvo Sotelo	C/ del Sol
Plaza Alcázar de Toledo.....	Placeta Toril
Plaza de España	Plaça Major

Llibre d'Actes de l'Ajuntament de la Sénia del 9-9-1990

La corporación, por unanimidad, acuerda aprobar las siguientes denominaciones de calles.

<u>DENOMINACIÓN PROVISIONAL</u>	<u>DENOMINACIÓN QUE SE APRUEBA</u>
Travesia Colomers	C/ de la Pedrola
.....	C/ Mas de Barberans
Bailén de Dalt	C/del Vent
Paralelo Escoda (Baix)	C/de la Coma
Corral	C/ Andalusia
Barranquet.....	C/ Barranquet
Perpendicular a Jaén	C/ Córdoba
Escoles Noves.....	C/ Pompeu Fabra
Parque o Bassa.....	C/ del Mar
Travesia Papa Luna.....	C/ Plana Molló

BIBLIOGRAFIA I DOCUMENTACIÓ MUNICIPAL

- ALCOVER-MOLL (1988) *Diccionari català-valencià balear*. Ed.Moll. Palma de Mallorca.
- ALMUNI, V. i SERRA, M (2004) " La gent de la Sénia a principis del segle XIX. El padró de 1817", dins *Lo Senienc*, agost.
- ARASA, J. FORCADELL, T. i MICHAVILA, I (2000). *Els litigis per l'ús de l'aigua, el sistema hidràulic del riu de la Sénia a l' època Moderna*. Alfons el Magnànim, València.
- COROMINAS, JOAN.(1980-1991). *Diccionari etimològic i Complementari de la Llengua Catalana*. 9 vols. Curial . Barcelona.
- BLAY BOQUÉ, J. i ANTON CLAVÉ, S. (2001) *El patrimoni de molins de la demarcació de Tarragona. Anàlisi i estratègies d'intervenció*. Diputació de Tarragona.
- MIRÓ, LI. (2004): *100 anys fent música, 100 anys fent poble. Història de la banda de música de la Sénia*. Agrupació Musical Senienca.
- FONT I RIUS, Josep M. (1969) *Cartas de población y franquicias de Cataluña*. Consejo Superior d'Investigaciones Científicas. Barcelona.
- FUGUET I SANS, Joan (1998) *Templers i Hospitalers, II*. Editorial Dalmau. Barcelona.
- Lo Senienc* núm.197, 181, 252, 272, 283.
- Lo Senienc* núm especial agost 2004
- LLORENS, M. ORTEGA, R. ROIG, J. (1999) *Història de Catalunya, Edat Mitjana i Edat Moderna*. Editorial Vicens Vives. Barcelona.
- Mapa topogràfic** (casc urbà. DWG) Ajuntament de la Sénia
- MICHAVILA, A. (2003) *Joan Arasa Monllau, "Joan de Silvela" Recull de la seua poesia*. Ajuntament de la Sénia.
- Padrons de la Sénia 2003.**
- Padron Municipal** 1938. Ayuntamiento de la Sénia. Provincia de Tarragona
- SABATÉ ABELLA, R. (1990) *Intuicions sobre la història de la Sénia*. La Sénia.
- SABATÉ ABELLA, R. (1992) *Cronologia, peculiaritats i semblança de la Sénia*. Ajuntament de la Sénia.
- VIDAL QUEROL, R. (1997) *Molinos harineros y papeleros en el Rio Sénia, y sus personajes*. La Sénia.
- VIDAL QUEROL, R. (1993) *Apuntes para la historia de mi pueblo*. La Sénia, Víctor taller Gràfic.

FONTS ORALS

- Maria Luisa Pamplona Suàrez (2-11-2004)
- Mari Carmen Garcia Garcia (19-11-2004)
- Maria J. S. (25-11-2004)
- Josefina Tomás Guardia (17-12-2004)
- Fidel Jaques Celma (16-11-2004)
- Mari Lina Barreda (12-1-2005)

